

YTTRANDE
7 juni 2012
Dnr. 6-11-12

Justitiedepartementet
103 33 Stockholm

Yttrande på promemorian: ”Rätt ersättning till rättsliga biträden – En översyn av beräkningsmodellen för timkostnadsnormen” (dnr Ju2012/2515/DOM)

SAMMANFATTNING

Statskontoret har fått i uppdrag att överväga om beräkningsmodellen för timkostnadsnormen¹ för rättsliga biträden bör förändras och hur en sådan modell bör utformas. I nuvarande modell ingår tre olika kostnadskomponenter: löne- och lönebikostnader, lokalkostnader och övriga kostnader. De allmänna advokatbyråernas självkostnader ligger till grund för beräkningen av timkostnadsnormen. Dessa advokatbyråer avskaffades 1999 men dess dåvarande självkostnader uppräknade med utvecklingen för de tre kostnadskomponenterna ligger fortfarande till grund för normen idag.

Konjunkturinstitutet håller med Statskontoret om att nuvarande sätt att beräkna timkostnadsnormen bör överges. Konjunkturinstitutet bedömer också att Statskontorets förslag om att nuvarande nivå behålls, att dess framskrivning bör knytas till utvecklingen av löner och priser i samhället och att ett avdrag för produktivitetsutveckling motsvarande det som görs för statliga myndigheter när förvaltningsanslaget årligen räknas om är ett rimligt beräkningssätt.

Förslaget framhåller fördelen med att, som i nuläget, använda ett glidande medelvärde av utvecklingen i kostnadskomponenterna vid framskrivning av timkostnadsnormen. Konjunkturinstitutet instämmer i att det är bra att använda ett glidande medelvärde eftersom det medverkar till att undvika tvära kast vid uppräknings av normen. Då man ser att relationen mellan de tre kostnadskomponenterna har ändrats över tid efterlyser Konjunkturinstitutet att nivån på timkostnadsnormen och dess delar

¹ Timkostnadsnormen är den ersättning per timme som rättsliga biträden – det vill säga vad offentliga försvarare får för sitt arbete. Den anges i två nivåer en för den som har godkänts för F-skattsedel och en för den som inte godkänts för F-skattsedel. Skillanderna mellan de två nivåerna utgörs av de sociala avgifterna.

kontinuerligt (exempelvis vart 5:e år) stäms av mot de rättsliga biträdenas faktiska kostnader. Konjunkturinstitutet har inget att invända mot förslaget om nytt beräkningssätt av lönekostnader och lönebikostnader eller posten lokalkostnader. Däremot skulle man vid beräkning av posten övriga kostnader kunna överväga att använda ett mått som exkluderar räntekostnaderna för egna hem, exempelvis då konsumentprisindex på senare år har fluktuerat kraftigt på grund av att räntekostnaderna för hushållen har fluktuerat. Detta speglar inte på något rimligt sätt produktionskostnaden för rättsliga biträden. Exempelvis skulle man kunna använda Konsumentprisindex med fast bostadsränta (KPIF) istället.

Nuvarande modell och förslag på ny modell

TIMKOSTNADSNORMENS OLIKA KOSTNADSKOMPONENTER

Kostnaderna i timkostnadsnormen beräknas utifrån följande komponenter:

- Lönekostnader och lönebikostnader för jurister
- Lönekostnader och lönebikostnader för biträden (administrativ personal)
- Lokalkostnader
- Övriga kostnader

När nuvarande modell infördes beräknades 70 procent av timkostnadsnormen utgöras av ersättningar för lönekostnader. När Statskontoret har bedömt rimligheten i nivån på de olika kostandsslagen kommer de fram till att nuvarande nivå är rimlig, men att förhållandet mellan de olika kostandskomponenterna har ändrats över tid. En ny timkostnadsnorm bör enligt Statskontoret utgå från att 76 procent av timkostnadsnormen räknas upp med ett index knutet till arbetskraftskostnader, att 6 procent av normen räknas upp med ett lokalkostnadsindex och att 18 procent räknas upp med ett index som motsvarar övriga kostnaders utveckling över tid. Statskontoret föreslår vidare att relationen mellan de olika kostnadskomponenterna ligger fast över tid.

Då relationen mellan kostnadskomponenterna har ändrats över tid efterlyser Konjunkturinstitutet att nivån på timkostnadsnormen och dess delar kontinuerligt (exempelvis vart 5:e år) stäms av mot de rättsliga biträdenas faktiska kostnader.

Uppräkningen av timkostnadsnormen görs på olika sätt beroende vilken kostnadskomponent det gäller. Från och med 2008 används en metod med glidande medelvärde för att fastställa uppskrivningen av normens olika kostnadskomponenter. Den innebär att genomsnittet av den årliga procentuella förändringen av löner, lokalkostnader och övriga kostnader de senaste tre åren utgör höjningen av kostnadskomponenten.

Konjunkturinstitutet håller med Statskontoret om att det är lämpligt med ett glidande medelvärde eftersom det medverkar till att undvika tvära kast vid uppräknningen av normen.

LÖNEKOSTNADER OCH LÖNEBIKOSTNADER

I timkostnadsnormen delas lönekomponenten upp i två delar: lönekostnader och lönebikostnader. Lönekostnaderna består av bruttolöner för jurister respektive biträden, det vill säga administrativ personal.

Lönekostnaderna för jurister räknas upp med den årliga procentuella utvecklingen av månadslöner för ordinarie domare på rådsnivå och icke ordinarie domare (assessorer och fiskaler) inom domstolsväsendet samt för kammaråklagare och assistentåklagare inom åklagarväsendet. Löneuppgifter för augusti månad har varje år inhämtats från Domstolsverket och Åklagarmyndigheten och används för uppräkningsen. Lönebikostnaderna uppräknas med löneutvecklingen, men korrigeras också för förändringar i de lagstadgade arbetsgivaravgifterna. Löneutvecklingen vägs samman utifrån andelen anställda inom olika kategorier av åklagare och domare.

På motsvarande sätt räknas lönekostnaderna för biträden (inklusive lönebikostnader) upp med löneutvecklingen augusti - augusti för personal som är ansluten till Statstjänstemannaförbundet (ST), närmare preciserat som domstolssekreterare inom domstolsväsendet. Förändringar i de lagstadgade arbetsgivaravgifterna beaktas också.

Statskontoret anser dock att det finns skäl att ändra det sätt på vilket lönekostnadsposten räknas. Statskontorets förslag bygger på att timkostnadsnormen inte längre ska utgå från en uppskattning av vad som är en rimlig lön för jurister och biträden. Statskontoret anser att den modell som används för att räkna om statliga myndigheters anslagsmässiga utrymme för löneökningar bör tas som utgångspunkt för omräkningen av timkostnadsnormens lönekostnadskomponent. Denna omräkning sker genom att myndigheternas ekonomiska utrymme för att finansiera de anställdas lönekostnader räknas om med ett index (AKI-ram) som baseras på utvecklingen av arbetskraftskostnaderna för tjänstemän i den konkurrensutsatta tillverkningsindustrin.

Samtidigt menar Statskontoret att ett produktivitetsavdrag bör göras precis som man gör vid löneomräkning av förvaltningsmyndigheternas anslag. Det innebär att ett avdrag görs i beräkningen av indexet som motsvarar den genomsnittliga produktivitetsutvecklingen inom den privata tjänstesektorn.

Konjunkturinstitutet har inget att invända mot förslaget på nytt beräkningsätt av lönekostnader och lönebikostnader.

LOKALKOSTNADER

Lokalkostnaderna utgörs av såväl hyreskostnader som kostnader för el, vatten, lokalstädning m.m. I timkostnadsnormen ingår lokalkostnader som en kostnadspost. Posten lokalkostnader räknas upp utifrån förändringar i Ekonomistyrningsverkets så kallade rikthyrer, som fastställs årligen för olika så kallade rikthyres-områden. Rikthyrorerna baseras på marknadshyrer för kontorslokaler i olika delar av landet. Vid Domstolsverkets beräkning används antalet inkomna mål (tvistemål exklusive gemensam ansökan och brottmål, exklusive notariemål) till tingsrätterna de tre senaste åren som vikt för sammanvägning av förändringarna av hyresnivåerna inom dessa rikthyresområden. Statskontoret ser inget behov av att ändra det sätt på vilket lokalkostnadskomponenten i timkostnadsnormen räknas om.

Konjunkturinstitutet har inga synpunkter på detta resonemang.

ÖVRIGA KOSTNADER

Posten övriga kostnader i timkostnadsnormen är en blandning av olika typer av kostnader, bland annat kapitalkostnader (sedan år 2000), avskrivningar på fordringar, personalkostnader, porto- och telefonkostnader, bokföringskostnader, kontorsmaterial m.m. Posten övriga kostnader räknas upp med utvecklingen i konsumentprisindex (KPI) augusti – augusti.

Statskontoret bedömer att kostnadskomponenten övriga kostnader även fortsättningsvis bör räknas om med utgångspunkt i utvecklingen av KPI. KPI är det mest använda måttet för prisutveckling och används ofta vid avtalsreglering. Hittills har omräkningen baserats på utfallet för inflationen mätt med KPI i augusti varje år. Enligt Statskontoret bör indexet fortsättningsvis räknas upp baserat på ett årsmedelvärde av KPI för att minska risken för att tillfälliga prisfluktuationer får ett genomslag vid omräkningen.

Konjunkturinstitutet anser att då KPI på senare år har fluktuerat kraftigt på grund av att räntekostnaderna för egna hem har fluktuerat skulle man kunna överväga att använda ett mått som exkluderar räntekostnaderna, exempelvis Konsumentprisindex med fast bostadsränta (KPIF).

Beslut i detta ärende har fattats av generaldirektör Mats Dillén. Föredragande har varit Elisabeth Hopkins.

Mats Dillén

Elisabeth Hopkins